

Sovjetpenger till norsk socialdemokrati

Det finns åtskilliga problem, som fört grundligt om i den aktuella norska politiska debatten, intensifierad inför det nyligen avslutade stortingsvalet. Två bör särskilt intressera våra läsare.

Det första: Norskt Arbeiderpartis ställning till försvaret före och omedelbart efter den stund, andra världskriget direktträffade Norge.

Det andra: Arbeiderpartiets beroendeställning till Moskva.

På båda punkterna har debatten, vi gissar av misstag, dragits upp av socialdemokratiske ordförare. Första utspelet skedde, då arbeiderpartiets kronprins, Reulf Steen, i sin skrytpropaganda om partiets oemåtliga insatser, slungade ut påståendet, att "arbetarpartiets politik före 1940 ökade försvarsviljan". Oppositionspresen, som bedömde att andra norrmän skulle vara lika desorienterade om fakta som Steen, tog genast upp till belysning dennes missledande slutledning och hävdade i stället, att den norska socialdemokratins försvarspolitik före kriget var den främsta orsaken till "Norges största olycka historien igenom". Under knivkastningens fortsatta förlopp drogs så fram detaljer såväl i sak som i fråga om personer, vilka ställde den norska socialdemokratien i en allt annat än vackert "försvarsdager".

Oppositionen har sedan hela tiden ställt sig förstående till arbetarpartiets *principiella* inställning under Nationernas-Förbundsåren, att försvarsfrågans lösning borde grundas på det internationella planet, och den har också sagt sig förstående till den socialdemokratiske ledningens dåvarande motvilja mot isolerat nationella försvarsdispositioner. Men, hävdar den, under trycket från Stalin, Hitler och det annalkande världskriget blev partiets hållning gentemot det norska försvaret inte bara onationell; den blev rent av *antinational*. Och än värre: den internationalistiskt, bakom vilken partiet i dag vill försvara sin nationella försvarsnegativism, var inte så alldeles oskyldig, som de icke initierade kanske vill tro. Det förhöll sig nämligen så, att allt medan partiet kröp bakom internationalismiskölden, så mottog dess ledande män, bland dem den senare i Sverige så dyrkade Martin Tranmel, pengar från Moskva för att i Norge främja Sovjets planer. Meningen tycks ha varit, att partiet skulle driva fram en generalstrejk, med den outtryckta förhoppningen, att Norge skulle kunna omskapas till en sovjetrepublik.

Oppositionen ställer nu den intrikata frågan, vem som blandat mest utländska pengar i norsk politik? Hitler genom Nasjonal samling eller Stalin genom arbeiderpartiet? Oppositionen finner desslikes egendomligt, att detta parti, som ju hatade Hitler, inte åtminstone vid krigsutbrottet 1939/40 slog in på en mer nationell försvarslinje. I stället mobiliserade just Martin Tranmel hela sin fanatism för att

bryta ned den försvarsvilja, som Sovjets vinterangrepp på Finland utlöste även i Norge. "Vitgardister" ropade han hänfullt till de norrmän, vilka i den nyupptäckta farans stund frivilligt slog sig samman för att lära, vad de förr förmennats, nämligen att skjuta. Att det existerade en krigsrisk för Norge även från sovjetiskt håll, ignorerade arbeiderpartiet samtidigt fullständigt. Trots svensk försvarsgruppering mot öst.

När så den 9 april kom, reagerade också arbeiderpartiet på ett märkligt sätt. Parti- och LO-ledningarna koncentrerade omedelbart sin aktivitet på den materiella välfärden. För levebrödetes skull trummade de samman den arbetskraft — över 100 000 arbetare — som tyskarna begärde för sina försvarsanläggningar på norsk jord. Formellt skedde detta förstas "för att trygga sysselsättningen", men reellt betydde det ju en hjälp till

ockupanten. Vilket inte precis var, vad motståndsfrenten önskade. För denna visade partiet till en början och ganska länge föga intresse. Vad det självt nu skryter med om sina motståndsinatser i partiregi saknar alltså, i den mån det gäller den första ockupations-tiden, täckning i det verkliga skeendet.

Av motangreppet från oppositionens sida på den Steenska fräckheten chockades uppenbarligen de socialdemokratiske propagandisterna i hela landet till oförsiktigheten att i glömska av bevisbara fakta förneka riktigheten av sina vedersakares anklagelser, tog sig to m före att kalla deras påstående om av partiet mottagna sovjetpenger för ett "uhyrligt påstånd", som "ren perfiditet", o s v. Varefter oppositionens press fick det tacksamma nöjet att presentera de dokumentariska, fällande bevisen.

Till en början uppmanade den socialdemokraterna att själva höra sig för hos Martin Tranmel. Om sanningen! Så citerade den ett vittnesmål av den kände finske fd kommunisten Arvo Tuominen, som på 20-talet stod i Sovjets tjänst för aktivitet i Norden. Tuominen hade nämligen gett ut sina memoarer; den första delen av dessa översattes till norska och gavs ut på Tiden, socialdemokraternas bokförlag i Oslo. Men den andra delen kom däremot *icke* ut på detta förlag (men väl i Sverige!). "Det kan man förstå", menar nu oppositionen, ty författaren avslöjar i den delen kapitalt samspelt mellan Moskva och norska arbeiderpartiets ledning.

Tuominen berättar sålunda bl a, hur han hösten 1927 på uppdrag

av ryssarna Lodzovski, Tomski och Melitsanski skickades till Oslo, formellt för att delta i det norska fackförbundets kongress. Såväl komintern som profintern hade sänt specialagenter till denna både för att förbereda och leda den. Martin Tranmel satt med i ledningarna för såväl arbeiderpartiet som LO. Hemliga sammanträ-

den hölls både före och under kongressen, vanligtvis på de hotell, där finnar och ryssar var inkvarterade. Två möten hölls to m på ryska legationen under madame Kollontays ordförandeskap. Tuominen fortsätter:

"Både vid själva kongressen och vid de hemliga förhandlingarna spelade Martin Tranmel en betydelsefull roll. Han intog en mycket positiv hållning till samarbetssträvandena... En stor roll spelade av allt att döma den donation på en miljon kronor, som ryssarna hade givit den norska fackorganisationen ett par månader före kongressen. Planer på generalstrejk hade då varit å bane i Norge, och norrmännen hade hört sig för hos ryssarna, om det vore möjligt att få bistånd om det blev strejk. Sovjetunionens fackorganisation, som aldrig har kunnat idka dylik verksamhet i sitt eget land men alltid har varit så mycket kvickare att understödja strejker i andra länder, skyndade sig att donera en miljon kronor till den norska fackorganisationen. Men det blev ingen strejk.

Under förhandlingarnas gång krävde ryssarna, först i rätt finländska ordalag, senare med allt häftigare och grövre tonfall, att miljonen skulle återlämnas. Det minsta de kunde nöja sig med, förklarade de, var att pengarna skulle användas till finansiering av det planerade samarbetet. Trygve Lie, som tycktes ha mycket att säga till om i ekonomiska sammanhang, viftade med kalla handen och sade:

— Vi återlämnar inte en enda krona!"

Martin Tranmel och hans betrodda hade alltså, såsom den finske rapportören vetat berätta, mottagit en miljon kronor från Sovjet. Ett på den tiden icke ringa belopp. För att organisera en generalstrejk. Och en sådan är ju något helt annat än en lönestrejk. Den betraktas i sovjetlitteraturen som ett revolutionärt medel att nå visst politiskt mål. I detta fall var målet uppenbarligen att i Norge installera en regim, som passade såväl Stalin som den norska socialdemokratien.

När socialdemokraterna fortfarande inte hade annat än gläpord och blanka förnekande att sätta upp mot oppositionens bevisföring kunde denna — oförskämt nog tyckte säkert s-kraterna — plocka fram även ett officiellt norskt originalförhållningsprotokoll, som styrkte Tuominens data. Oppositionen hade nämligen under tiden erinrat sig, vad arbeiderpartiets talesmän tycktes ha förgätit, nämligen att den dåvarande försvarsministern Quisling i trontalsdebatten 1932 framkastat vissa beskyllningar mot arbeiderpartiet och kommunisterna, och att stortingens den 25 april lät tillsätta en specialkommitté för att undersöka hållbarheten i dessa. Kommittén bestod av 8 ledamöter, 2 från vartdera höger- och vänsterpartiet, majoriteten, de 6 borgerliga, förklarade sig helt eniga i slutuppfattningen: att *arbetarrörelsen i Norge mottagit pengar av Sovjet för att organisera en revolution* och krossa det

demokratiska styrelsesätet. I protokollet läses:

"Enligt de vittnesmål, vilka efter kommitténs föranstaltande upptogs vid Oslo förhållning 9 juni i år, mottog den norska fackliga landsorganisationen (med anledning av arbetskonflikterna här i landet) kr 200 000 som gåva och kr 800 000 som räntefritt lån... Det bör bemärkas att den fackliga landsorganisationens sekretariat åren 1927, 1928 och 1930 hade stött arbeiderpartiets valkampanj, och att detta godkänts av representantskapet och fackkongressen. Sistnämnda faktum visar, enligt kommitténs uppfattning, att den fackliga landsorganisationen i verkligheten icke är en politiskt facklig organisation, utan att den politiskt står i förbindelse med arbeiderpartiet."

Kommitténs majoritet, fortsätter protokollet, är ense med statsrådet Quisling, då denne särskilt pekar på "förhandlingarna på partiets landsmöte 1930 och på det på detta möte fastställda principiella program, vilket visar att partiet är ett revolutionärt klassparti, och att det vid en organiserad klasskamp skall kämpa för att erövra statsmakten för att genomföra en socialistisk samhällsordning utan hänsyn till om partiet har bakom sig folkflertalet eller ej — alltså med utomparlamentariska medel."

Kommittén fäste vidare uppmärksamheten på att sk "arbetarvärn" organiserats av partiet, utan att detta inhemt det politiskt stånd, som lagen här för föreskrev.

Den statliga, officiella Oslo Forhørsrett och den officiella stortingskommittén fastslog alltså gemensamt i trettioalets början

att arbeiderpartiet då alltiämt var ett antidemokratiskt parti, berett att tillvälla sig makten, även om det ej hade folkflertalet bakom sig, samt

att landsorganisationen mottagit stora penningbelopp från Sovjet, samt

att LO finansierat arbeiderpartiets valkampanj.

Det är att märka att Sovjet inga pengar spenderade i utlandet annat än för att främja revolution med diktator som mål. Precis som nu i u-landshjälpens dagar. Och märkas bör kanske även, att förre norske statsministern, Gerhardsen, politiskt länge bokades som "vänsterkommunist". Detta är väl ett av skälen till att den norska opinionen i dag oroas så starkt över Gerhardsens Moskva-resor, över norska nordkalottinitiativ o s v. Och över andra springpojkjänster åt Moskva.

De norska socialdemokraternas politik må förbli det norska folkets sak att självt klara ut — och likvidera. Vi har för vår del velat orientera om beteckningstret enligt ovan

dels som en komplettering till vår artikel i EF nr 5 om den svenska socialdemokratins tidigare paktlust vis å vis Sovjet,

dels därför att erlanderdemokratien i mångt är starkt besläktad med den gerhardsenska.